

Autoreferat

Imię i nazwisko: Katarzyna Ita Bieńkowska

Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne

1995–1998 – 6-semesterne studia specjalne w zakresie logopedii. Wydział Humanistyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Praca licencjacka pt. *Funkcjonowanie kategorii nomina attributtiva w świadomości językowej dzieci pięcioletnich* napisana pod kierunkiem dr Marii Rachwał.

1994–1999 – studia magisterskie na kierunku filologia polska – specjalność nauczycielska. Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Praca magisterska pt. *Zróżnicowanie fonologiczne języka na przykładzie mieszkańców Krosna – Białobrzegów* napisana pod kierunkiem prof. Haliny Kurek.

1999–2000 – studia podyplomowe z surdologopedii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Praca dyplomowa pt. *Rozwój mowy dziecka z wadą słuchu – studium przypadku* napisana pod kierunkiem dr. hab. Zdzisława Marka Kurkowskiego, prof. UMCS.

2007 – stopień doktora nauk medycznych – I Wydział Lekarski Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Rozprawa doktorska *Proces rehabilitacji dzieci z wielokanałowym wszczepem implantu ślimakowego* napisana pod kierunkiem prof. Kazimierza Niemczyka. Recenzenci: prof. Tadeusz Gałkowski, prof. Mieczysław Chmielik.

2011 – powierzenie obowiązków specjalisty w dziedzinie surdologopedii przez Ministra Zdrowia (MZ-NS-ZM-851-27438-1/EU/11)

2019 – egzamin specjalizacyjny z surdologopedii z oceną bardzo dobrą z wyróżnieniem (033/2019.2/371)

Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu

Przebieg dotychczasowego zatrudnienia

2015–obecnie – Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Zakład Logopedii i Lingwistyki Edukacyjnej – adiunkt

2019–2020 – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – wykładowca na studiach podyplomowych z surdologopedii

2014–2020 – Uniwersytet Gdański – wykładowca na studiach podyplomowych z surdologopedii

2011–2022 – Uniwersytet Rzeszowski – wykładowca na studiach podyplomowych z logopedii i neurologopedii

2007–2014 – Podkarpackie Towarzystwo Edukacji Alternatywnej „Wszechnica” – wykładowca na podyplomowych studiach z logopedii

2003–2010 – Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Jaśle i Krośnie – wykładowca na kursach kwalifikacyjnych z surdopedagogiki i logopedii

2003–2010 – NZOZ Zakład Leczenia Chorób Narządu Ruchu w Krośnie – logopeda

2001–2022 – Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Wadą Słuchu – surdologopeda

1999–2015 – Wojewódzki Szpital Podkarpacki im. Jana Pawła II w Krośnie, Centrum Diagnostyczno-Leczniczo-Rehabilitacyjne dla Osób z Uszkodzeniami Słuchu Głosu i Mowy – starszy asystent i logopeda

Krótką charakterystyką przebiegu drogi naukowej

Podjęta przeze mnie w ramach badań własnych problematyka związana z wychowaniem słuchowo-werbalnym dzieci z uszkodzeniem słuchu jest efektem pogłębiania wiedzy w obrębie moich zainteresowań naukowych, które krystalizowały się w trakcie studiów licencjackich i magisterskich. W latach 1994–1999 na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego rozwijałam zainteresowania związane z językoznawstwem. Na drugim roku studiów magisterskich podjęłam studia licencjackie w zakresie logopedii na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Po zakończeniu obu kierunków ukończyłam studia podyplomowe (1999–2000)

z zakresu surdologopedii na UMCS w Lublinie. Dodatkowo swoją wiedzę poszerzałam podczas licznych praktyk zawodowych, kursów i szkoleń, gdzie zapoznawałam się z różnymi metodami wspierania rozwoju językowego dzieci z uszkodzeniami słuchu.

W roku 1999 rozpoczęłam pracę jako logopeda w Wojewódzkim Szpitalu Podkarpackim im. Jana Pawła II w Krośnie. W zakresie powierzonych mi obowiązków organizowałam (we współpracy z Piotrem Jurczakiem – lekarzem audiologiem) nową placówkę – Centrum Diagnostyki, Leczenia i Rehabilitacji Zaburzeń Słuchu, Głosu i Mowy w Krośnie (dalej zwanego Centrum). Przez następne 15 lat byłam w Centrum odpowiedzialna za szkolenia i organizację pracy zespołu terapeutów, program terapii oraz koordynację działań podejmowanych we współpracy z innymi specjalistami i instytucjami, w tym z Kliniką Otolaryngologii, Chirurgii Głowy i Szyi Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Od 2003 roku pełniłam funkcję prezesa ds. merytorycznych Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Wadą Słuchu w Krośnie. W tym czasie podejmowałam liczne działania, które miały na celu wspieranie terapii dzieci z uszkodzeniem słuchu (m.in. organizacja turnusów rehabilitacyjnych, zakup sprzętu, koordynacja Programu Rehabilitacji Domowej Małych Dzieci z Wadą Słuchu „Dźwięki Marzeń”). Podejmowanie wymienionych aktywności, wraz ze stałym podnoszeniem poziomu umiejętności zawodowych w trakcie szkoleń i konferencji oraz zdobywaniem doświadczeń związanych z pracą jako surdologopeda (w poradni, na turnusach i w domach pacjentów), spowodowało, że z biegiem lat nie tylko coraz lepiej: oceniałam i stymulowałam rozwój mowy dzieci z uszkodzeniem słuchu, współpracowałam z rodzicami oraz rozumiałam znaczenie czynników środowiskowych w rozwoju człowieka, lecz także coraz chętniej dzieliłam się zdobytą wiedzą oraz doświadczeniem. Znalazło to odzwierciedlenie w moim dorobku naukowym szczegółowo zaprezentowanym w Załączniku 4 do Wniosku.

W październiku 2015 roku zostałam zatrudniona na stanowisku adiunkta w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Praca ta wpłynęła na mój dalszy rozwój naukowy i umożliwiła skoncentrowanie się na działalności zarówno badawczej, jak i dydaktycznej.

Konkluzje poznawcze oraz badawcze, a także coraz bogatsze doświadczenie zawodowe (zarówno organizacyjne, jak i merytoryczne), stały się podstawą do moich dalszych eksploracji naukowych w obszarze diagnozy i terapii dzieci z uszkodzeniem słuchu. Rezultatem badań własnych jest przedłożone do oceny osiągnięcie naukowe (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 1).

Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

Osiągnięcie naukowe – monografia

Bieńkowska, K.I. (2022). *Holistyczna koncepcja wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym – „Podróż do Mowy”*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej. ISBN 978-83-66879-71-3, ss. 344. Recenzja wydawnicza: prof. Marzenna Zaorska, dr hab. Agnieszka Olechowska, prof. APS (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 1).

Omówienie celu naukowego wskazanej pracy oraz osiągniętych wyników

Przedłożona przeze mnie do oceny monografia (Bieńkowska, 2022) dotyczy problematyki związanej z wychowaniem słuchowo-werbalnym dzieci z uszkodzeniem słuchu (US). Zawarłam w niej analizy, interpretacje i propozycje skoncentrowane wokół wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z US w mikrosystemie rodzinnym. W szczególności wskazałam na szeroki kontekst podejmowania wczesnej interwencji w perspektywie edukacji i samodzielnego życia społecznego osoby z uszkodzeniem słuchu. Rozważania nad czynnikami determinującymi nabywanie mowy przez dzieci z US prowadziłam w ramach teorii bioekologicznego rozwoju człowieka Uriego Bronfenbrennera. Wielowektorowa perspektywa badawcza pozwoliła mi na odniesienie się do zakresu wpływu środowiska na życie człowieka. Ten sposób myślenia o rozwoju człowieka zachęcił mnie do analizy zjawiska nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu. Rozpatrywałam je z perspektywy zarówno bliskich związków dziecka z osobami znaczącymi dla rodziny, jak i wpływu społeczności lokalnej. Uwzględniałam także pryzmat instytucji zajmujących się małym dzieckiem z US i wspierających jego rodzinę oraz zmian prawno-organizacyjno-cywilizacyjnych. Tak szerokie spojrzenie na sięgający do wszystkich ekologicznych systemów proces wspierania rodziny dziecka z US miało na celu **odnalezienie kluczowych czynników wspomagających nabywanie mowy i zaproponowanie skutecznych strategii pomocowych w obrębie mikrosystemu rodzinnego oraz współpracy różnych podmiotów wspierających dziecko i rodzinę na poziomie wszystkich systemów.**

Przedmiotem podjętych badań własnych były czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem

słuchu w mikrosystemie rodzinnym rozpatrywane w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka. Tak sformułowany przedmiot badań pozwolił na określenie 2 celów badawczych. Pierwszego – poznawczego (C.1), jakim było zidentyfikowanie czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka. Drugiego – praktyczno-wdrożeniowego (C.2), jakim było opracowanie holistycznej koncepcji wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym. Do pierwszego celu badawczego (C.1) sformułowałam pytania badawcze główne (P.1–P.2), które uszczegółowiłam, formułując w ramach jednego z nich pytania szczegółowe (P.1.1–P.1.4):

P.1 – Jakie można zidentyfikować czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka?

P.1.1 – Jakie można zidentyfikować czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w dyskursie teoretycznym?

P.1.2 – Jakie czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu występowały w programie „Dźwięki Marzeń”?

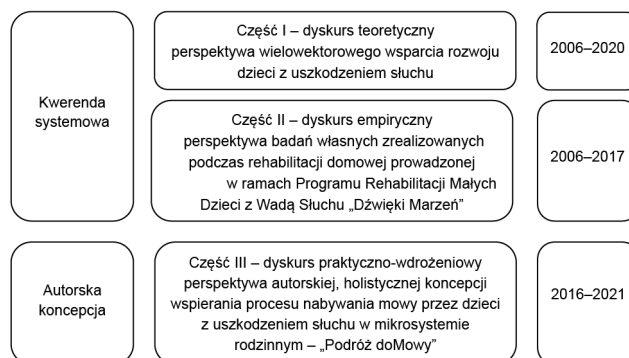
P.1.3 – Jak można sklasyfikować zidentyfikowane w ramach badań własnych czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka Bronfenbrennera?

P.1.4 – Jaka jest efektywność zidentyfikowanych w ramach badań własnych czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym?

P.2 – Jaką można zaproponować nową metodę wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym?

Badania własne składają się z kwerendy systemowej oraz autorskiej koncepcji. Otrzymane wyniki zaprezentowałam w 3 częściach monografii w formie dyskursu:

teoretycznego, empirycznego i praktyczno-wdrożeniowego. Odzwierciedla to struktura monografii (ryc. 1), na której dodatkowo wskazałam czas realizacji poszczególnych części.

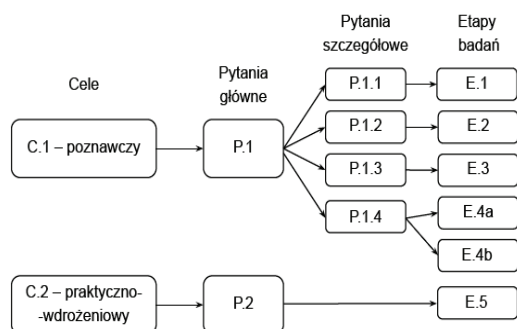

Ryc. 1. Struktura monografii (Bieńkowska, 2022, ryc. 1, s. 17)

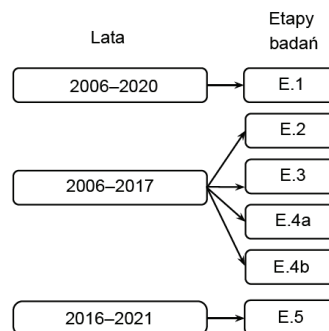
Przeprowadzone badania własne posiadają cechy strategii ilościowo-jakościowych, zwanych z języka angielskiego badaniami mieszanymi – *mixed methods research* (por. np. Creswell, 2013; Denzin, Lincoln, 2009; Hewson, 2006 – pełne opisy bibliograficzne wskazanych tu publikacji zawarłam w Bieńkowska, 2022, odpowiednio s. 308, 309, 314). Przyjęcie takiej strategii spowodowane było dwoma powodami. Pierwszym z nich był longitudinalny charakter badań własnych, który wpływał na ich złożoność i wieloaspektowość. Drugim powodem był triangulacyjny charakter badań własnych, w których wykorzystałam zarówno triangulację pozyskiwanych z różnych, niezależnych źródeł danych, jak i triangulację metod. Wybór takiej orientacji metodologicznej pozwolił mi na zastosowanie w procesie badawczym różnych metod, technik i narzędzi w celu uzyskania spójnej oraz kompleksowej odpowiedzi na pytania badawcze (Hewson, 2006). Jednym z narzędzi była *Karta oceny programu 60 kroków (K60k)* – autorski, ustrukturyzowany wywiad kwestionariuszowy – zweryfikowany we wcześniejszych badaniach (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 76, 87, 209). Połączenie wspomnianego ujęcia (ilościowego i jakościowego) umożliwiło mi zgłębienie badanego problemu z kilku perspektyw. Wykorzystanie atutów metod mieszanych stworzyło tym samym warunki do wielowektorowego poznania przedmiotu badań i opracowania autorskiej koncepcji, adekwatnej do ujętego przedmiotu badań (metodologia badań własnych została przeze mnie opisana w Bieńkowska, 2022, s. 131–190).

Obszerność, różnorodność i wysoki stopień złożoności materiału zebranego w ciągu ponad dekady badań własnych (2006–2021) wymagały przeprowadzenia przeze mnie

kilkuetapowego procesu badawczego (E.1–E.5), co zilustrowałam na ryc. 2 i 3 (w Bieńkowska, 2022, odpowiednio ryc. 2, s. 19 i 22, s. 185).

Ryc. 2. Schemat przebiegu badań własnych (Bieńkowska, 2022, ryc. 2, s. 19)

Ryc. 3. Czas realizacji poszczególnych etapów badań własnych (Bieńkowska, 2022, ryc. 22, s. 185)

Realizacja przyjętych celów obligowała do poszukiwania na poszczególnych etapach odpowiedzi na wspomniane pytania badawcze główne (P.1–P.2) i szczegółowe (P.1.1–P.1.4).

Na pierwszym etapie (E.1) poddałam analizie i syntezie dotychczasowy stan wiedzy opisany w polskiej i zagranicznej literaturze przedmiotu (dyskurs teoretyczny). Dokonałam krytycznej analizy literatury z zakresu surdopedagogiki, surdologopedii, audiologii, językoznawstwa (studiowałam zarówno prace klasyków, jak i najnowsze publikacje, przeanalizowałam ok. 350 poz.). Pozwoliło mi to w pierwszej kolejności na uporządkowanie terminologii, a następnie zidentyfikowanie czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym z uwzględnieniem biomedycznych aspektów uszkodzenia słuchu. Ponadto odniosłam się do normatywnego procesu nabywania mowy i zidentyfikowanych w literaturze czynników, które ten proces mogą zaburzać w przypadku dzieci z US, a także dotychczasowych założeń rehabilitacji dzieci z US, ze szczególnym uwzględnieniem roli rodziców oraz wsparcia społecznego udzielanego rodzinom dzieci z US. Interdyscyplinarny charakter poszukiwań umożliwił mi znalezienie odpowiedzi na pierwsze pytanie badawcze (P.1.1) i tym samym identyfikację czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu. Do najważniejszych z nich należą: funkcjonowanie programu przesiewowych badań słuchu u noworodków, wczesne zaopatrzenie w urządzenia wspomagające słyszenie, podjęcie wczesnej terapii, wsparcie rodzin, czynniki osobowe dziecka (takie jak potencjał psychomotoryczny, zdrowie) oraz środowisko językowe, w jakim dziecko jest wychowywane.

Na drugim etapie (E.2) poddałam eksploracji program „Dźwięki Marzeń” realizowany przez Fundację Orange w latach 2006–2017. W tej części **badaniami własnymi objęłam grupę 3210 dzieci** – beneficjentów programu „Dźwięki Marzeń” – w wieku od 3. mies. życia do 4. r.ż. z wrodzonym obustronnym prelingwalnym uszkodzeniem słuchu wykrytym podczas Programu Powszechnych Przesiewowych Badań Słuchu u Noworodków (PPPBSuN), ich rodziców (R) oraz realizatorów programu „Dźwięki Marzeń” (terapeutów – T i koordynatorów – K). Charakterystyka terenu badań własnych oraz programu „Dźwięki Marzeń” umożliwiły mi uzyskanie odpowiedzi na drugie szczegółowe pytanie badawcze (P.1.2) i w ten sposób zidentyfikowałam czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu uczestniczące w programie „Dźwięki Marzeń”. Do wspomnianych czynników należały przede wszystkim wsparcie udzielane bezpośrednio i pośrednio dzieciom z US od 3. mies. życia do 4. r.ż. i ich rodzinom poprzez możliwość wypożyczenia aparatów słuchowych, zajęcia terapeutyczne prowadzone w domu rodzinnym dziecka z US, turnusy rehabilitacyjne, szkolenia pracowników, a także wsparcie informacyjne, emocjonalne, materialne rodziców.

Na trzecim etapie (E.3) dokonałam klasyfikacji zidentyfikowanych na dwóch poprzednich etapach (E.1 i E.2) badań własnych czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w świetle ekologicznej teorii systemów Bronfenbrennera, co pozwoliło mi na spojrzenie na problematykę procesu nabywania mowy przez dzieci z US zarówno z perspektywy funkcjonowania rodziny, jak i uwarunkowań społecznych, które na ten proces mają wpływ. Tym samym udzieliłam odpowiedzi na trzecie szczegółowe pytanie badawcze (P.1.3) i ustaliłam, że w pierwszych latach życia dziecka z US podstawowe znaczenie ma mikrosystem – środowisko rodzinne. Przede wszystkim na akwizycję mowy mają wpływ: podejmowana w rodzinie aktywność, relacje jej członków między sobą, sposoby komunikowania się ze sobą. Im dziecko jest starsze, tym większego znaczenia nabierają inne siedliska i systemy. Ważne znaczenie dla przebiegu procesu nabywania mowy przez dziecko z US mają formalne i nieformalne relacje występujące w mezosystemie, zakres i charakter wiedzy oraz postaw istniejących w otoczeniu dziecka.

Na przedostatnim etapie (E.4), składającym się z dwóch podetapów (E.4a i E.4b), poddałam ocenie zidentyfikowane w ramach badań własnych czynniki determinujące skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym. I tak, na pierwszym podetapie (E.4a) przeanalizowałam zmiany w rozwoju mowy (w odniesieniu do stanu normy rozwojowej) u dzieci z uszkodzeniem

słuchu uczestniczące w programie „Dźwięki Marzeń i ustaliłam przede wszystkim, że mechanizmy rozwojowe mowy tych dzieci wykazywały znamiona rozwoju liniowego z zachowaniem progresywnych, neurobiologicznych reguł rozwoju, a czynnikami różnicującymi indywidualne postępy były: wiek w momencie rozpoczęcia terapii, częstotliwość stymulacji, głębokość US, typ urządzenia wspomagającego słyszenie oraz współwystępowanie dodatkowych zaburzeń rozwoju. Na drugim podetapie (E.4b) ustaliłam, że wśród czynników, które rodzice, terapeuci i koordynatorzy uznali za istotne dla wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu uczestniczące w rehabilitacji domowej prowadzonej w ramach programu „Dźwięki Marzeń” były przede wszystkim zajęcia indywidualne prowadzone w domu dziecka z US w obecności jego rodziny, szkolenia terapeutów, turnusy rehabilitacyjne i banki aparatów słuchowych. Wnioski z obu podetapów (E.4a i E.4b) umożliwiły mi udzielenie odpowiedzi na pytanie szczegółowe P.1.4.

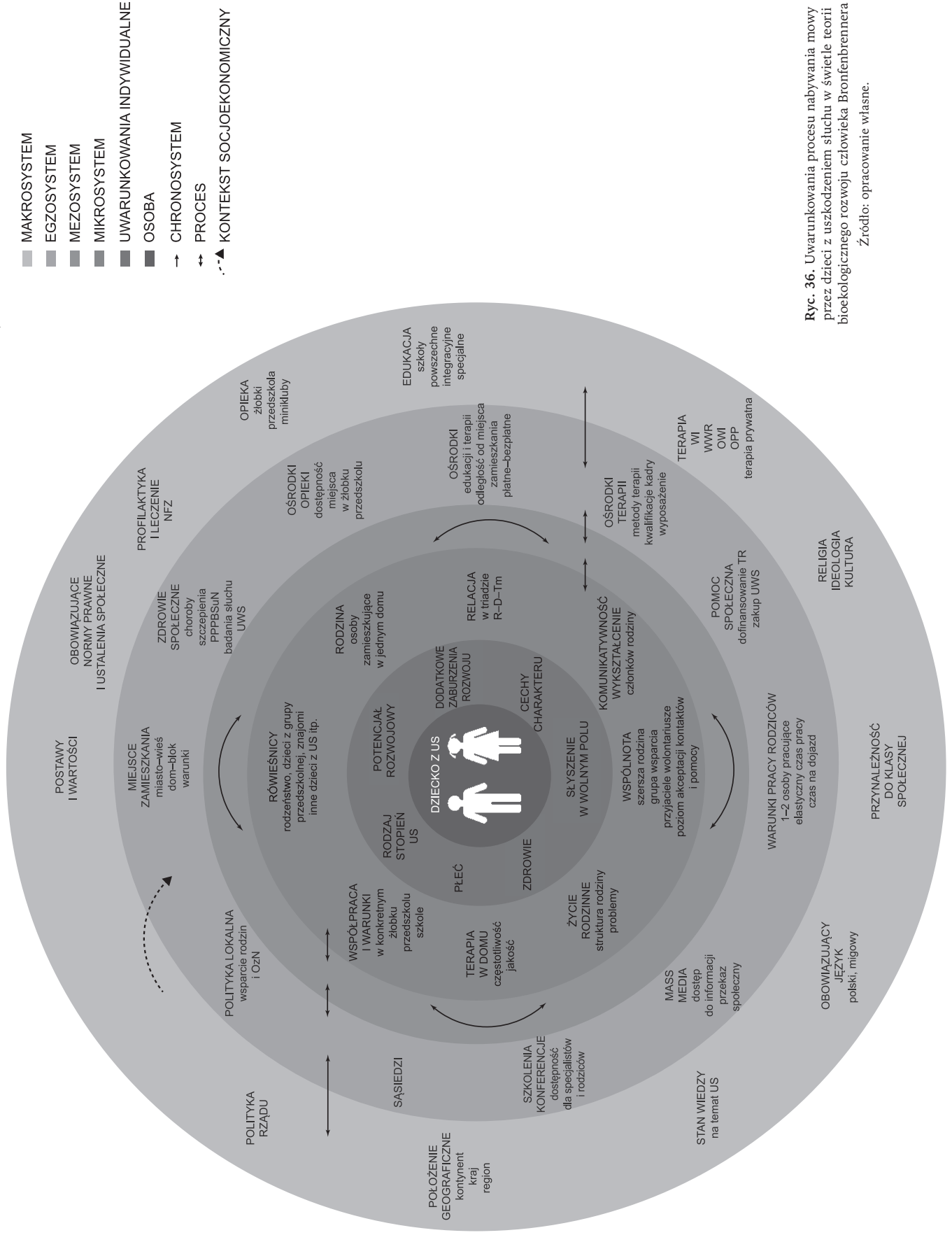
Rekapitulacje wyników badań własnych i uzyskanych odpowiedzi na pytania szczegółowe (P.1.1–P.1.4) pozwoliły mi na udzielenie odpowiedzi na pytanie główne P.1. Do najważniejszych zidentyfikowanych czynników należą w obrębie:

- makrosystemu □ uwarunkowania prawno-organizacyjno-ekonomiczne w zakresie zdrowia i edukacji umożliwiające wczesne wykrycie US, zaopatrzenie w urządzenia wspomagające słyszenie oraz wczesną interwencję terapeutyczną;
- egzosystemu □ istnienie konkretnych rozwiązań organizacyjnych umożliwiających realizację założeń opieki zdrowotnej, w tym wczesnej interwencji oraz edukacji jak najbliżej miejsca zamieszkania dziecka z US;
- mikrosystemu □ włączenie rodziców w proces nabywania mowy przez dziecko z US (rehabilitacja domowa), poziom kompetencji zawodowych terapeutów, jakość stymulacji mową;
- mezosystemu □ wiedza, umiejętności i kompetencje rodziców i terapeutów, relacje pomiędzy nimi (triada T – R – D);
- chronosystemu □ czas interwencji oraz intensywność terapii;
- uwarunkowań osobowych □ stopień US, współistnienie z US dodatkowych zaburzeń rozwoju, korzyści z urządzeń wspomagających słyszenie w wolnym polu słuchowym.

Wspomniane czynniki ukazane w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka Bronfenbrennera zaprezentowałam szerzej formie graficznej w monografii Bieńkowska, 2022, ryc. 36 (kolorowa wkładka). Znajduje się ona również na kolejnej stronie autoreferatu (wersja czarno-biała).

CHRONOSYSTEM

↑ CZAS – zmiany wieku, biologicznego, czasu noszenia UWS i środowiskowe

Ryc. 36. Uwarunkowania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka Bronfenbrennera
Źródło: opracowanie własne.

Na ostatnim etapie (E.5) wnioski uzyskane na wcześniejszych etapach (E.1–E.4) umożliwiły mi opracowanie autorskiej, holistycznej koncepcji wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym, która jest odpowiedzią na drugie pytanie badawcze (P.2).

W monografii, na podstawie wyników badań własnych, dokonałam wyjaśnienia i usystematyzowania zastosowanych w niej skrótów i kluczowej terminologii stosowanej w obrębie pedagogiki. Na podstawie przeprowadzonych analiz dokonałam m.in. **zmiany powszechnie stosowanego terminu „dziecko z uszkodzonym słuchem” na „dziecko z uszkodzeniem słuchu” oraz rozróżnienia terminów „niepełnosprawność słuchowa” i „uszkodzenie słuchu”**. W obu przypadkach wynikało to z potrzeby normalizacji obowiązującej nomenklatury zgodnie ze społecznym modelem niepełnosprawności (w którym niepełnosprawność nie określa osoby jej doświadczającej) i z dyskursywnej funkcji języka (w której niepełnosprawność jest społecznie definiowana). Jednocześnie uwarunkowane było przyjętym przeze mnie założeniem, że dzieci z uszkodzeniem słuchu (US) w okresie normatywnego rozwoju mowy są raczej zagrożone niepełnosprawnością, niż są osobami z niepełnosprawnością (OzN) we wszystkich aspektach ujętych w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF). Ponadto **wprowadziłam i zdefiniowałam termin „terapeuta-mentor”**, który precyzyjnie (w odróżnieniu od terminów „terapeuta” i „rehabilitant”) oddaje rolę osoby prowadzącej terapię dziecka z US w jego domu wg mojej własnej koncepcji. Wynikało to z faktu, że w przypadku terminów określających specjalistów i sam proces wspomaganie rozwoju dzieci z US w literaturze surdopedagogicznej wciąż nie został osiągnięty konsensus. Przede wszystkim jednak na podstawie badań własnych dokonałam **redefinicji ról podmiotów procesu terapeutycznego: dziecka, terapeuty, a zwłaszcza rodziców, na których przełożyłam akcent ze specjalistów**. Zapropnowałam tym samym skupienie się na naturalnym potencjale rodziców do bycia kompetentnymi w rozwijaniu mowy własnego dziecka oraz odejście od medykalizacji i wykorzystanie możliwości, jakie dają współczesne urządzenia wspomagające słyszenie. Wspomnianą redefinicję ról odzwierciedla ryc. 4, na której zobrazowałam je na tle dotychczasowej triady terapeutycznej.

Usystematyzowanie czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z US **w świetle ekologicznej teorii systemów Uriego Bronfenbennera** pozwoliło mi na opracowanie holistycznej koncepcji wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z US – „Podróż do Mowy”. Takie podejście do tematu wynika z przekonania, że procesy związane z nabywaniem mowy przez dzieci z US zachodzą

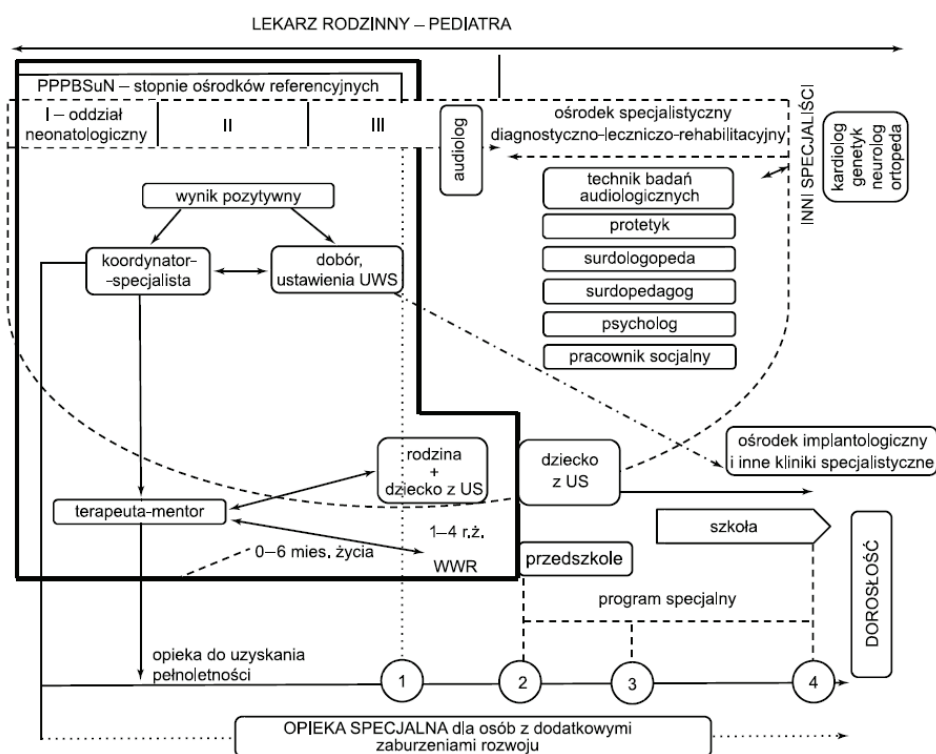
wielowektorowo na zazębiających się płaszczyznach, które tworzą całość. W efekcie nie chodzi o odrębne działania podejmowane w poszczególnych systemach, lecz o holistyczne spojrzenie, które (jak wynika z badań własnych) jest bardziej efektywne. Z zaprezentowanego przeze mnie podejścia wynika ponadto pewna zależność – zmiana w funkcjonowaniu jednego z elementów może pociągnąć za sobą efekty w działaniu całego systemu i wpływać na przebieg procesów (w tym wypadku nabywania mowy przez dziecko z US). **Ma to na celu przygotowanie dzieci z US do wzrastania włączającego w życie społeczne, w tym funkcjonowania w dynamicznie zmieniającym się świecie.** Wpisuje się to w trend działań inkluzyjnych podejmowanych w pedagogice, w tym surdopedagogice. Stąd, moim zdaniem, ważne jest odwrócenie dotychczasowej triady terapeutycznej. Nadal istotny jest kontakt między terapeutą a podopiecznymi (wzajemne zaufanie, współpraca i życzliwość). Jednakże to pomoc udzielana rodzicom natychmiast po otrzymaniu diagnozy dziecka, w najbardziej sensytywnym okresie rozwoju percepcji słuchowej i mowy, pobudza ich aktywność. Zaangażowani rodzice będą bowiem towarzyszyć dziecku w całym procesie nabywania mowy i edukacji – dojrzewania do samodzielności. Ogniwa autorskiej, holistycznej koncepcji zaprezentowałam w tab. 1.

Tab. 1. Ogniwa autorskiej, holistycznej koncepcji wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka Bronfenbrennera (Bieńkowska, 2022, tab. 43, s. 266; numery w nawiasach odpowiadają poszczególnym podrozdziałom monografii)

Elementy systemowe teorii	Ogniwa autorskiej, holistycznej koncepcji
Makrosystem	– Założenia programowo-organizacyjne „Podróży doMowy” (10.1)
Mezsystem	– Rekomendowane działania i zakresy wsparcia rodziców poszczególnych fazach procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu (10.2) – Redefinicja ról podmiotów uczestniczących we wspieraniu procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym – odwrócenie dotychczasowej triady terapeutycznej (10.3)
Mikrosystem	– Rodzina jako naturalne środowisko nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu (11.1) – Kluczowe kompetencje rodziców i terapeutów-mentorów w zakresie wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym (11.2)
Chronosystem	– Mapa „Podróży doMowy” – rekomendacje dla rodziców w zakresie wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym (11.3)

Wnioski z kwerendy systemowej badań własnych skłoniły mnie do szerszego spojrzenia na mikrosystem rodzinny i określenie znaczenia działań podejmowanych we wczesnej interwencji dla rozwoju dziecka z uszkodzeniem słuchu. Biorąc pod uwagę

wspomnianą perspektywę, zaproponowałam **schemat programowo-organizacyjny opieki nad dziećmi z uszkodzeniem słuchu od urodzenia do osiągnięcia dorosłości**. Jego nowatorstwo polega na tym, że jest on nie tylko komplementarny z dotychczasowym systemem opieki i edukacji, lecz także otwarty na przyszłe zmiany. W wieloelementowym schemacie programowo-organizacyjnej opieki zawarłam propozycję integracji działań medycznych i terapeutycznych jako systemu wczesnej opieki nad dzieckiem z US od urodzenia do ukończenia 4. roku życia. Uwzględniłam też włączenie strategicznych elementów systemu opieki medycznej i systemu obowiązkowej edukacji do osiągnięcia dorosłości (ryc. 5).

Ryc. 5. „Podróż do Mowy” – schemat programowo-organizacyjnej opieki nad dziećmi z uszkodzeniem słuchu od urodzenia do osiągnięcia dorosłości (Bieńkowska, 2022, ryc. 37, s. 267)

Zamysł holistycznej koncepcji wychowania dziecka z US został przeze mnie zaakcentowany poprzez zastosowanie w tytule metaforycznego zwrotu „Podróż do Mowy”. Określa on proces towarzyszenia dziecku z US w dojrzewaniu do samodzielności poprzez nabywanie mowy i edukację. Opracowana autorska, holistyczna koncepcja wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym ma na celu wszechstronny rozwój ich mowy. W proponowanym postępowaniu badawczym mowę rozumiem jako używanie języka w procesie porozumiewania się (w konkretnym akcie użycia systemu językowego złożonego ze znaków i reguł ze wszystkimi jego fazami –

mówieniem, rozumieniem, tworzeniem i odtwarzaniem tekstu) oraz znajomość języka rozumianego jako systemu znaków i reguł określających jego użycie.

Autorska, holistyczna koncepcja jest zwięźczeniem wyników dociekań własnych i przemyśleń w badanym od dwóch dekad obszarze wiedzy. Opracowanie monografii było poprzedzone zidentyfikowaniem potrzeby społecznej, luk badawczych i ich egzemplifikacją teoretyczną oraz praktyczną. Uzasadnieniem podjęcia przeze mnie prezentowanych badań było, poparte wiedzą i doświadczeniem, przekonanie własne o konieczności wdrażania w pedagogice specjalnej, w tym surdopedagogice i surdologopedii, praktyki terapii opartej na wiarygodnych i aktualnych dowodach. Dostrzegłam tę lukę w dorobku pedagogiki poprzez gruntowaną kwerendę literaturową. Dotychczas realizowane zarówno w Polsce, jak i za granicą badania nad uwarunkowaniami procesu nabywania mowy przez dzieci z US najczęściej dotyczyły grup w wieku przedszkolnym i szkolnym (odwołania do literatury na ten temat przywołuję w Bieńkowska, 2022, s. 13–14). W trakcie analizy bogatej literatury przedmiotu (polsko- i obcojęzycznej) nie spotkałam się całościowym spojrzeniem na rozwój mowy dzieci z US przez pryzmat teorii bioekologicznego rozwoju człowieka. Ponadto ujęte w literaturze przedmiotu relacje między poszczególnymi systemami, w jakich dziecko z US się rozwija, przynosiły przeciwstawne wyniki. Zauważyłam również brak jednolitej terminologii z zakresu wspomagania rozwoju dzieci z uszkodzeniem słuchu. Przytoczone argumenty zdeterminowały mnie do usystematyzowania wiedzy teoretycznej na temat mechanizmów procesu nabywania mowy przez zdiagnozowane w wieku noworodkowym dzieci z US i roli, jaką w tym procesie pełnią rodzice. Tym samym wyszłam naprzeciw konieczności odnalezienia strategicznych czynników wspomagających nabywanie mowy przez dziecko z uszkodzeniem słuchu. Dzięki temu, na drodze od przeszłości, poprzez terażniejszość, do przyszłości, osiągnęłam modyfikowalny konstrukt współczesny, jakim jest opracowanie naukowe: **autorska, holistyczna koncepcja wspierania procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu – „Podróż do Mowy”**.

Innowacyjność wspomnianej koncepcji polega na stworzeniu komplementarnych z dotychczasowym systemem, lecz także otwartych na przyszłe zmiany, podstaw teoretycznych i metodycznych procesu nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu w mikrosystemie rodzinnym. Wskazuję w niej na konieczność pedagogizacji wszystkich osób, które wkraczają w trajektorię rozwoju dziecka z uszkodzeniem słuchu. Zaproponowana przeze mnie zmiana we wspieraniu rozwoju dziecka z US jest związana z koniecznością podejmowania skutecznych strategii pedagogicznych poprzez redefinicję ról podmiotów uczestniczących w procesie wspierania nabywania mowy przez dzieci z US, określenie

kluczowych kompetencji rodziców–w i terapeutów-mentorów oraz opracowanie rekomendacji dla rodziców. Podejście takie pozwala na przygotowanie dzieci z US do wzrastania włączającego w życie społeczne, w tym funkcjonowania w dynamicznie zmieniającym się świecie.

Chociaż monografia nie przynosi rozwiązania wszystkich problemów i wątpliwości związanych z procesem nabywania mowy przez dzieci z US w mikrosystemie rodzinnym, w czasie wspomnianych dynamicznych zmian cywilizacyjnych, to dostarcza dowody na skuteczność podejmowania wczesnej interwencji surdopedagogicznej i surdologopedycznej. W *Dyskursie o przyszłości zamiast zakończenia* (Bieńkowska, 2022, s. 297–302), podkreśliłam, że wyniki badań własnych przyniosły odpowiedzi na pytania, jak postępować w terażniejszości i w jakim kierunku zmierzać do przyszłości. Mam nadzieję, że zarówno zaprezentowane w monografii dociekania własne, będące ich wynikiem odpowiedzi na postawione pytania badawcze, jak i zaproponowane rozwiązania praktyczne staną się wraz ze wszystkimi ocenami źródłem inspiracji dla społecznej zmiany, dzięki której dzieci z US zostaną w pełni włączone w nurt życia społecznego. Zaproponowana przeze mnie autorska, holistyczna koncepcja ze względu na wpływający czas, zachodzące procesy, zmieniające się konteksty i uwarunkowania osobowe może być ponownie ewaluowana z różnych perspektyw.

Pozostałe publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego

Tematyka, która leży w obszarze moich zainteresowań badawczych ma charakter interdyscyplinarny (znajduje się na pograniczu pedagogiki, medycyny, językoznawstwa). Jest powiązana z eksploracją rozległego obszaru, jakim jest diagnoza i terapia osób z uszkodzeniem słuchu. W związku z tym konsekwentnie podejmowałam działania na polu naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym. Prowadziły one do systematycznego pogłębiania przeze mnie wiedzy na wybrany temat oraz podnoszenia poziomu moich umiejętności praktycznych. Przyczyniło się to do mojego rozwoju jako badacza, nauczyciela akademickiego oraz praktyka.

Mój dotychczasowy dorobek naukowy obejmuje 72 poz. z lat 2003–2022. Po uzyskaniu stopnia doktora byłam autorką lub współautorką 68 publikacji (szczegółowy wykaz osiągnięć naukowych znajduje się w Załączniku 4 do Wniosku), w tym:

- 3 monografii naukowych, w tym 2 współautorskich (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 1, 2, 3);

- 25 rozdziałów w recenzowanych monografiach, w tym 2 w języku angielskim (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 5–29);
- 32 artykułów, w tym 30 opublikowanych w punktowanych czasopismach, zgodnie z wykazem MEiN z dnia 21 grudnia 2021 roku (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 40–71);
- 4 artykułów sprawozdawczych z konferencji (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 72–75);
- 2 książek autorskich i 2 współautorskich o charakterze metodyczno-popularyzatorskim dotyczących rozwoju mowy dziecka oraz diagnozy i terapii osób z zaburzeniami mowy (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 76–77, 81–82);

Ponadto współredagowałam 5 monografii naukowych, w tym 1 w języku angielskim (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 30–35), redagowałam monografie metodyczne, w tym 1 dwujęzyczną i 1 w języku słowackim (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 78–80) oraz 1 tom czasopisma *Audiofonologia* (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 192). Łącznie mój dorobek w kategoriach bibliometrycznych wynosi 1534 punkty.

Wyniki własnych dociekań badawczych systematycznie prezentowałam podczas konferencji krajowych i międzynarodowych. Łącznie wygłosiłam indywidualnie lub we współautorstwie ponad 50 referatów, w tym w okresie po uzyskaniu stopnia doktora 9 na konferencjach za granicą (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 93–101) oraz 43 w Polsce (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 113–155).

Podjęmowana przeze mnie od 2 dekad działalność naukowa, badawcza i praktyczna ogniskuje się wokół zagadnień związanych z diagnozą i terapią osób z uszkodzeniem słuchu (ze szczególnym uwzględnieniem grupy dzieci, a w ostatnim czasie także seniorów). Zapleczem teoretycznym badań własnych były założenia metod opartych na wychowaniu słuchowo-werbalnym i treningu słuchowym. Dotychczasowe projekty własne opierały się na strategiach badań ilościowych, jakościowych oraz mieszanych. Pozwoliło mi to na pracę nie tylko w paradygmacie klasycznym, lecz także w nurcie krytycznym i umożliwiło swoistą rekapitulację współczesnych koncepcji oraz badań. Konkluzją z dotychczasowych przemyśleń i dociekań własnych jest przedłożona do oceny monografia.

W tej części autoreferatu wymieniłam i omówiłam wybrane publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego wnoszące wkład do dyscypliny pedagogika. Z mojego dorobku wyselekcjonowałam reprezentatywne publikacje, które ukazują kontinuum eksploracji wspomnianego obszaru badań związanego z **diagnozą i terapią osób z uszkodzeniem słuchu**. Holistyczne podejście do niego, połączone z doświadczeniem praktycznym, pozwoliło mi na zauważenie luk oraz poszukiwanie egzemplifikacji

teoretycznej i metodycznej. Przede wszystkim interesował mnie obszar związany z rozwojem dzieci z uszkodzeniem słuchu, choć szeroki ogląd w ostatnich latach skierował moje spojrzenie badawcze także na grupę seniorów. Wspólnym mianownikiem tych grup jest wykorzystanie możliwości, jakie dają współczesne urządzenia wspomagające słyszenie. W moich badaniach wyróżnić można 4 wiodące tematy:

- I. Rozwój mowy dzieci z uszkodzeniem słuchu (metody oceny stanu mowy i terapii dzieci z uszkodzeniem słuchu – narzędzia badawcze, programy terapeutyczne);
- II. Uwarunkowania nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu (sprawność motoryczna w optyce terapii logopedycznej, urządzenia wspomagające słyszenie, turnusy rehabilitacyjne);
- III. Wsparcie społeczne dzieci z uszkodzeniem słuchu i ich rodzin (współpraca środowiska, wsparcie rodziców, definicja i/lub redefinicja ról członków zespołu terapeutycznego);
- IV. Uszkodzenie słuchu u osób w wieku senioralnym (rola logopedy, wpływ uszkodzenia na funkcjonowanie społeczne i komunikowanie się).

W ramach pierwszego obszaru tematycznego skupiłam się na naukowych podstawach i metodycznych aspektach logopedycznej oceny stanu mowy dziecka z US oraz postępowaniu terapeutycznym. Pomimo ponoszonych wysokich kosztów społecznych na badania przesiewowe i dobór urządzeń wspomagających słyszenie w niewielkim stopniu weryfikowane są rzeczywiste korzyści, w tym funkcjonowanie językowe szerokich grup pacjentów. Kwerenda literatury polskiej i zagranicznej pozwoliła mi na stwierdzenie, że publikowane dotychczas badania są niespójne i niejednokrotnie przynoszą przeciwstawne wyniki, co jest efektem synergii oddziaływujących na proces terapii czynników. Dotychczasowe analizy efektów prowadzonej w języku polskim terapii dzieci zaimplantowanych dotyczyły bowiem pojedynczych przypadków, niewielkich grup pacjentów lub analizowano wyniki pośrednie – edukacyjne. Należy również podkreślić, że nadal brakuje w pełni znormalizowanych dla języka polskiego narzędzi do badania stanu rozwoju mowy i języka dzieci z uszkodzeniem słuchu, co w znacznym stopniu utrudnia prowadzenie badań własnych. W związku z tym w pierwszym obszarze badawczym zajmowałam się opracowaniem metod oceny stanu mowy i terapii dzieci z uszkodzeniem słuchu – narzędzi badawczych i programów terapeutycznych. Jednym z nich było tłumaczenie i adaptacja Zintegrowanej Skali Rozwoju oraz przygotowanie list zdaniowych wykorzystywanych do oceny rozumienia strumienia mowy. Ponadto w tym obszarze

badawczym mieszczą się artykuły o charakterze teoretyczno-metodycznym zawierające autorskie i współautorskie propozycje postępowania terapeutycznego wobec dzieci z US, których celem jest kształtowanie mowy. Do oceny przedłożyłam 5 wybranych pozycji:

- Bieńkowska, K., Stępień, M., Siudzińska, N. (2014). Zrównoważone listy zdaniowe jako narzędzie w praktyce logopedycznej. *Poradnik Językowy*, 10, 55–67 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 46).
- Bieńkowska, K.I. (2016). Postępowanie terapeutyczne w przypadku bilateralnej implantacji u dzieci / Management of bilateral implantation in children. *Polski Przegląd Otorynolaryngologiczny*, 5(2), 57–62. DOI: 10.5604/20845308.1202371 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 50).
- Bieńkowska, K.I. (2017). Adaptacja Zintegrowanej Skali Rozwoju (ISD) do potrzeb języka polskiego. *Poradnik Językowy*, 6(745), 96–105 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 54).
- Bieńkowska, K.I. (2017). Program rehabilitacji małych dzieci z wadą słuchu „Dźwięki Marzeń” w województwie podkarpackim. W: A. Myszka, K.I. Bieńkowska, I. Marczykowska (red.), *Funkcjonowanie społeczne dzieci z problemami komunikacyjnymi* (T. 4 Serii „Głos – Język – Komunikacja”, s. 53–67). Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. DOI: 10.15584/978-83-7996-478-9_5 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 20).
- Bieńkowska, K.I., Siudzińska, N., Stępień, M. (2017). Wykorzystanie siatki pól semantyczno-leksykalnych w programie terapeutycznym służącym kształtowaniu języka. Propozycja. *Poradnik Językowy*, 6(745), 84–95 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 57).

W ramach drugiego obszaru skupiłam się przede wszystkim na uwarunkowaniach nabywania mowy przez dzieci z US w perspektywie pedagogicznej, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodnych aspektów związanych ze sprawnością motoryczną w optyce terapii logopedycznej, efektywnością urządzeń wspomagających słyszenie dla rozumienia mowy, ze znaczeniem terapii podejmowanej na turnusach rehabilitacyjnych. Przedkładane artykuły wpisują się w dynamicznie rozwijany w naukach społecznych nurt poszukiwań związanych z biopsychospołecznym podejściem do funkcjonowania człowieka. Ze względu na interdyscyplinarność badanego obszaru podejmowałam współpracę z innymi badaczami (lekarzami audiologami, audioprotetykami, terapeutami mowy, fizjoterapeutami). W pracach badawczych podejmowałam się zarówno kwerendy literaturowej, opisu indywidualnych, dotychczas nieopisanych przypadków, jak i eksperymentów pedagogicznych. Ich celem były m.in. próba oceny powiązania potencjału motorycznego z nabywaniem mowy przez dzieci z US, ocena skuteczności działania urządzeń wspomagających słyszenie. W ramach przykładu z tego obszaru do oceny przedłożyłam 6 artykułów:

- Bieńkowska, K.I., Zaborniak-Sobczak, M. (2015). Significance of rehabilitation camps in audition and speech therapy of children with hearing impairment. *New Educational Review*, 39(1), 179–189. DOI: 10.15804/ner.2015.39.1.15 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 48).

- Bieńkowska, K.I. (2016). Obustronna implantacja ślimakowa – korzyści i trudności. *Pediatrics Polska*, 91, 595–601. DOI: 10.1016/pepo.2016.08.001 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 49).
- Bieńkowska, K.I., Zwierzchowska, A. (2016). Znaczenie interdyscyplinarnej terapii – sprawozdanie z turnusu rehabilitacyjnego dla dzieci z wadą słuchu w Sarbinowie 2016. *Niepełnosprawność i Rehabilitacja*, 6(3), 153–156 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 53).
- Bieńkowska, K.I. (2017). Synergia oddziaływań a efekty terapii dzieci po implantacji ślimakowej. *Neurolingwistyka Praktyczna*, 3, 18–30 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 55).
- Bieńkowska, K.I., Zwierzchowska, A. (2017). Znaczenie potencjału fizycznego i motorycznego dla rozwoju mowy dzieci z implantem ślimakowym – doniesienia wstępne. *Logopedia*, 46, 127–140 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 59).
- Zwierzchowska, A., Bieńkowska, K.I., Tomińska-Conte, E. (2020). Language skills and effects of stimulation with physical exercises on selected coordination abilities (pedagogical experiment). *International Journal on Disability and Human Development*, 19(2), 149–158 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 69).

W ramach trzeciego obszaru dotyczącego wsparcia społecznego dzieci z US i ich rodzin szczególną uwagę zwracałam na: współpracę środowiska, wsparcie rodziców, definicję i/lub redefinicję ról członków zespołu terapeutycznego. Znalazło to odzwierciedlenie m.in. w autorskich i współautorskich publikacjach:

- Bieńkowska, K., Zaborniak-Sobczak, M. (2014). Wsparcie społeczne i jego związek z kształtowaniem się postaw rodzicielskich wobec dzieci z wadą słuchu. *Niepełnosprawność. Półrocznik Naukowy*, 13(13), 135–152 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 47).
- Bieńkowska, K.I. (2016). System wczesnej diagnozy i interwencji terapeutycznej w Polsce. W: M. Zaborniak-Sobczak, K.I. Bieńkowska, E. Tomińska (red.), *Wybrane problemy wsparcia wczesnorozwojowego i edukacji dzieci i młodzieży z wadą słuchu na przykładzie pięciu krajów europejskich* (s. 76–91). Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 15).
- Bieńkowska, K.I., Woźniak, A. (2016). Language behaviours in children with hearing impairment vs. the social functioning of their mother – comparative surveys. *The New Educational Review*, 46(4), 189–199. DOI: 10.5604/01.3001.0010.7438 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 52).
- Bieńkowska, K.I. (2017). Znaczenie komunikacji w sytuacjach wymagających nietypowego wsparcia w praktyce audiologiczno-terapeutycznej / Communication in situations requiring unusual support in audiological practice. *Polski Przegląd Otorynolaryngologiczny*, 6(4), 39–46. DOI: 10.5604/01.3001.0010.7438 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 56).
- Woźniak, A., Bieńkowska, K.I. (2018). Rozwój językowy dzieci z wadą słuchu i jego wpływ na odbiór niepełnosprawności przez matki – badania longitudinalne. W: S. Śniatkowski, D. Emiluta-Roza, K.I. Bieńkowska (red.), *Norma i zaburzenia komunikacji językowej w kontekście edukacyjnym* (s. 151–166). Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 22).
- Bieńkowska, K.I., Zaborniak-Sobczak, M. (2019). Selected psychopedagogical aspects of parenting a child with deafness and the effects of speech and hearing rehabilitation. W: A. Zwierzchowska, K. Morawski,

I. Sosnowska-Wieczorek (red.), *The child with hearing impairment implications for theory and practice* (s. 245–260). Katowice: Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 23).

W ramach czwartego obszaru tematycznego holistyczne podejście do terapii osób z US nakierowało optykę podejmowanych przeze mnie w ostatnim czasie badań na tematy związane z trudnościami ze słyszeniem i komunikowaniem się osób w wieku senioralnym. Poszukiwania badawcze prowadzone w tym obszarze zaowocowały dotychczas monografią oraz artykułami i są przez mnie kontynuowane w ramach zespołu badawczego Senior 60+ (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 203). Do oceny przedłożyłam prace współautorskie – 2 artykułu i 1 monografię:

- Bieńkowska, K.I., Woźniak, A., Zaborniak-Sobczak, M. (2017). Pacjent w wieku senioralnym z postlingwalnym ubytkiem słuchu – rola surdologopedy. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis*, 8, 142–153. DOI: 10.24917/22992103.8.13 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 58).
- Jedlińska, A., Bieńkowska, K.I. (2021). *Moc rozmowy: o słuchu seniorów w dobie cyfryzacji*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 2).
- Zaborniak-Sobczak, M., Bieńkowska, K.I., Szeremeta, K. (2021). Związek pomiędzy możliwościami komunikacyjnymi, jakością życia i aktywnością fizyczną osób starszych. *Logopedia*, 50(1), 101–117. DOI: 10.24335/85xy-c557 (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 71).

Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Ze specyfiką eksplorowanego obszaru badań własnych w ramach przedłożonej do oceny monografii związana była aktywność naukowa realizowana we współpracy z wieloma badaczami i instytucjami naukowymi w Polsce i za granicą. Najważniejszym determinantem sposobu podejmowanej przeze mnie aktywności naukowej było to, że terapia osób z US jest zagadnieniem mieszczącym się w obszarze zainteresowań surdopedagogiki i surdologopedii. Jednocześnie obejmuje szeroki zakres zagadnień dotyczących m.in. edukacji, diagnozy, leczenia, terapii, komunikacji, co znajduje się w obrębie dyscyplin: pedagogika, medycyna, nauki o zdrowiu i językoznawstwo. Interdyscyplinarna współpraca w formalnych i nieformalnych zespołach badawczych jest mi bliska jako sposób podejmowania badań naukowych i stanowi istotną stronę mojej działalności zawodowej. Cechy osobowe, takie jak komunikatywność, łatwość nawiązywania kontaktów i utrzymywania relacji, pozwoliły mi na nawiązywanie kontaktów z dziećmi z US i ich rodzinami, pozyskiwanie funduszy na

prowadzone badania oraz dynamiczną wymianę rozważań teoretyczno-metodycznych z innymi naukowcami. Taki sposób prowadzenia badań pozwolił mi ponadto na szeroką eksplorację obszaru badawczego i docelowo rozpoznanie czynników determinujących skuteczność postępowania w procesie nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu, a w efekcie uporządkowanie ich w świetle teorii bioekologicznego rozwoju człowieka Uriego Bronfenbrennera.

Działalność naukowa w zespołach badawczych w Polsce

Wielokrotnie byłam członkiem oraz stawałam na czele formalnych i nieformalnych **zespołów badawczych**, w ramach których powstawały publikacje i prezentacje na konferencjach. Ich motywem przewodnim było wspomaganie terapii osób z US, zarówno dzieci, jak i dorosłych. Opisywane w dalszej części działania były podejmowane **w okresie po uzyskaniu stopnia doktora** (B w Załączniku 4 do Wniosku).

Doświadczenie w pracy w zespole badawczym zdobyłam po raz pierwszy pod kierownictwem prof. Kazimierza Niemczyka z Katedry i Kliniki Otolaryngologii WUM. W latach 2012–2013 byłam członkiem zespołu badawczego, którego celem było sprawdzenie skuteczności strategii kodowania mowy stosowanych w programowaniu procesora implantu ślimakowego. W ramach pracy we wspomnianym zespole opracowałam narzędzie – listy zdaniowe do badania rozumienia mowy przez osoby dorosłe. Rezultatem pracy zespołu był artykuł i rozdział w monografii (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 10, 45). W trakcie dalszych badań zauważyłam braki w narzędziach przeznaczonych do badania stanu mowy. Stało się to inspiracją do wykorzystania wiedzy z zakresu terapii i nauczania osób z uszkodzeniem słuchu. Nawiązałam współpracę z dr hab. Marzeną Stępień, prof. UW i dr hab. Natalią Siudzińską, prof. UW z Wydziału Polonistyki w celu stworzenia zrównoważonych list zdaniowych do wykorzystania jako narzędzie w praktyce logopedycznej (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 46). Efektem wspólnych poszukiwań badawczych był ponadto współautorski artykuł dotyczący oceny możliwości zastosowania siatki pól semantycznych w programie terapeutycznym (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 57). Jednym z rezultatów współpracy była próba wykorzystania potencjału wdrożeniowego list zdaniowych do diagnostyki i terapii mowy poprzez ich nagranie. Pozyskałyśmy partnera biznesowego i złożyłyśmy wniosek do Uniwersyteckiego Ośrodka Transferu Technologii Uniwersytetu Warszawskiego. Badania zostały przerwane przez pandemię COVID-19.

W latach 2010–2011 we współpracy z dr Agnieszką Jedlińską z Zakładu Logopedii APS podjęłam się tłumaczenia i adaptacji do potrzeb języka polskiego *Integrated Scale of Development, Listen Learn and Talk, Cochlear*. Jest to międzynarodowy kwestionariusz (zaadaptowany do 32 języków) do oceny rozwoju dzieci z uszkodzeniem słuchu do 4. roku życia. Na bazie opracowanego narzędzia stworzyłam, w kooperacji z Joanną Kuśmierczyk z firmy Medicus Aparatura i Instrumenty Medyczne z Wrocławia – przedstawicielem Cochlear (producenta implantów ślimakowych), koncepcję wielośrodkowych badań naukowych, których celem była ocena postępów rehabilitacji słuchu i mowy dzieci od 0 do 48 m.ż. z implantem ślimakowym. Byłam koordynatorem merytorycznym prac zespołu składającego się z 25 osób – surdopedagogów, surdologopedów, pracowników klinik implantujących dzieci oraz poradni psychologiczno-pedagogicznych. Łącznie przebadano 200 dzieci po operacji wszczepienia implantu ślimakowego do 4. roku życia. Byłam pomysłodawczynią koncepcji badań, ich opracowania, przeprowadziłam część badań dzieci ($n = 35$), a także byłam autorką manuskryptów i prezentacji na konferencjach. Wyniki badań zostały upublicznione podczas międzynarodowych konferencji naukowych oraz opublikowane w artykułach (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 44, 54, 94–95, 124, 207, 226).

Obecnie z dr Jedlińską prowadzimy w APS zespół badawczy Senior 60+ Hild (Hearing Impairment Language Disorders) w Instytucie Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji APS. Celem naszych badań jest zebranie danych dotyczących częstości występowania uszkodzenia słuchu wśród osób powyżej 60. r.ż., możliwości zaopatrzenia w urządzenia wspomagające słyszenie oraz dostępności do rehabilitacji słuchu. Planowane jest określenie potrzeb w obszarach związanych z terapią osób z US, których realizacja wpływa na dobrostan seniorów. Celem praktycznym jest stworzenie algorytmu postępowania rehabilitacyjnego, w tym treningu słuchowego dla osób postlingwalnie tracących słuch. Dotychczas z tego zakresu powstały współautorskie: monografia, artykuły w punktowanych czasopismach z listy MEiN oraz wystąpienia na konferencjach (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 2, 66, 92, 154).

W 2011 roku zaprosiłam dr Małgorzatą Zaborniak-Sobczak z Zakładu Pedagogiki Specjalnej Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego do współpracy przy realizacji projektów Interreg Polska realizowanych przez Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Wadą Słuchu w Krośnie (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 103, 197). Współpraca naukowa jest obecnie kontynuowana. Systematycznie prowadzone dyskusje oraz dzielenie się warsztatem pracy zarówno naukowym, jak i praktycznym zaowocowały wspólnymi badaniami dotyczącymi: znaczenia turnusów rehabilitacyjnych w terapii dzieci

z US, wsparcia wczesnorozwojowego i edukacji, wsparcia rodziców oraz współpracy zespołu specjalistów wspomagających rozwój dzieci z uszkodzeniem słuchu. Efekty badań opisałyśmy w 14 współautorskich publikacjach (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 15–17, 19, 23, 25, 30, 32, 47, 51, 58, 65, 71–72) i przedstawiłyśmy w ramach wystąpień podczas 3 konferencji (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 96, 138, 149). Jednym z moich najważniejszych wspólnych działań było w latach 2015–2016 zawiązanie sieci naukowej przedstawicieli środowiska surdopedagogów z wyższych uczelni 5 krajów europejskich. Byli to: prof. Klaudia Becker z Uniwersytetu Humboldta w Berlinie, prof. Agnes Millet i dr Isabelle Esteve z Uniwersytetu Stendhala w Grenoble-Alpes, dr Johannes Hennies z Uniwersytetu w Heidelbergu, dr Kristin Hoffman z Uniwersytetu w Erfurcie, prof. Darina Tarcisiova i dr Margita Schmidtowa z Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie oraz Edyta Tomińska-Conte z Uniwersytetu w Genewie. Celem współpracy było porównanie stosowanych w wybranych krajach europejskich rozwiązań systemowych i instytucjonalnych w zakresie wczesnej interwencji oraz edukacji dzieci z uszkodzeniem słuchu. W wyniku współpracy powstała publikacja wydana w 2 językach: polskim (w wersji papierowej) i angielskim (w wersji elektronicznej jako e-book) (Załącznik 4 do Wniosku, odpowiednio poz. 30, 32). Wspólnie z dr M. Zaborniak-Sobczak i dr. Andrzejem Senderskim otolaryngologiem, autorem metody Neuroflow (aktywnego treningu do terapii zaburzeń przetwarzania słuchowego), w latach 2016–2019 opracowaliśmy serię 3 artykułów, opublikowanych na łamach czasopisma *Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej*, na temat centralnych zaburzeń przetwarzania słuchowego u uczniów (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 51, 62, 64). Holistyczne spojrzenie na trudności osób z US oraz osobiste doświadczenia związane z trudnościami członków rodziny ukierunkowały nasze spojrzenie badawcze na poszukiwanie uwarunkowań skutecznej komunikacji osób starszych. Znalazło to odzwierciedlenie w artykule, opublikowanym we współpracy z dr Katarzyną Szeremeta z Wydziału Edukacji Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego, dotyczącym związku między możliwościami komunikacyjnymi, jakością życia i aktywnością fizyczną osób starszych (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 71).

W 2016 roku nawiązałam współpracę z dr hab. Anną Zwierzchowską, prof. AWF z Katedry Wychowania Fizycznego i Adaptowanej Aktywności Fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Motywacją do wspólnych poszukiwań badawczych była obserwacja rozwoju funkcji motorycznych u dzieci z uszkodzeniem słuchu i ich związek z rozwojem mowy. Istotne znaczenie dla współpracy miały wyniki obserwacji, doświadczenie badawcze, dostęp do grupy badanych

(zaplecze ośrodka w Krośnie). Wymiana doświadczeń obejmowała m.in. mój staż naukowy w AWF w Katowicach i pobyt naukowo-badawczy dr hab. Anny Zwierzchowskiej, prof. AWF w Centrum Diagnostyki, Leczenia i Rehabilitacji Zaburzeń Słuchu, Głosu i Mowy w Krośnie. W wyniku współpracy powstało 5 współautorskich artykułów (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 53, 59–60, 67, 69) oraz doktorat, którego byłam promotorem pomocniczym (szerzej w części *Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę*, s. 28). Wyniki naszych badań zaprezentowałyśmy także na konferencjach (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 99, 140).

W 2011 roku rozpoczęłam współpracę z dr hab. Agnieszką Myszką, prof. UR z Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego – zostałam zaproszona do poprowadzenia zajęć jako wykładowca na studiach podyplomowych z logopedii i neurologopedii (współtworzyłam program tych ostatnich). Moja działalność naukowa dotyczy również przedsięwzięć wydawniczych oraz popularyzatorskich. Przyczyniłam się do rozwoju Serii wydawniczej „Głos – Język – Komunikacja”, której jestem członkiem komitetu redakcyjnego, byłam współredaktorką wydanych w jej ramach 3 tomów (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 31, 33, 35), brałam udział w pracach koncepcyjnych i redakcyjnych, w tym pozyskiwałam opracowania z całej Polski, a także spoza kraju.

W lutym 2021 zostałam zaproszona do współpracy w zespole kierowanym przez prof. Wojciecha Otrębskiego z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie do realizacji projektu koncepcyjnego na zlecenie MEiN. Celem projektu było wypracowanie standardów przebiegu procesu oceny funkcjonalnej dzieci i uczniów oraz planowania wsparcia edukacyjno-specjalistycznego w przypadku występowania wybranych trudności rozwojowych lub trudności w uczeniu się. Pod uwagę zostały wzięte następujące trudności: uszkodzenie słuchu, dysfunkcja wzroku, specyficzne zaburzenia uczenia się, zaburzenia rozwoju mowy i język, zaburzenia rozwoju intelektualnego, zaburzenia ze spektrum autyzmu, zaburzenia zachowania i emocji. W skład międzyuczelnianego zespołu specjalistów, wchodził: prof. Wojciech Otrębski (KUL), dr Katarzyna Mariańczyk (KUL), dr Beata Papuda-Dolińska (UMCS, IBE), mgr Agnieszka Amilkiewicz-Marek (KUL), prof. Ewa Pisula (UW), mgr Beata Kostrubiec-Wojtachnio (PPP w Chełmie), dr hab. Ewa Domagała-Zyśk, prof. KUL. Prace zespołu były prowadzone od lutego 2021 roku do września 2022 roku. W wyniku licznych dyskusji, spotkań, konsultacji ze specjalistami pracującymi w poradniach psychologiczno-pedagogicznych powstała współautorska publikacja (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 3). Mój wkład w pracę zespołu jest widoczny

zwłaszcza w założeniach koncepcyjnych i opracowaniu rozdziałów, które są wynikiem działań podejmowanych w podzespołach (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 26–29).

W grudniu 2019 roku, po zdaniu egzaminu specjalnościowego z surdologopedii, zostałam zaproszona przez dr hab. Ewę Domagałę-Zyśk, prof. KUL, dr. Tomasza Knopika (UMCS, ORE), dr Beatę Papudę-Dolińską (UMCS, IBE) do włączenia się do prac zespołu, który opracował zestaw narzędzi diagnostycznych TROS-KA do badania obszaru emocjonalno-społecznego dla uczniów w wieku od 9 do 13 lat. Celem zespołu, pracującego w ramach projektu realizowanego na zlecenie Ośrodka Badań Edukacyjnych (ORE), było dostosowanie baterii TROS-KA do potrzeb uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym o specjalnych potrzebach edukacyjnych: słabowidzących, niewidzących, słabosłyszących, niesłyszących, z zespołem Aspergera, z afazją. Proces adaptacji był przeprowadzony na podstawie paradygmatu uniwersalnego projektowania w kontekście edukacji. W wyniku tego działania powstało dostosowane narzędzie. Prace zespołu zostały przedłużone z powodu pandemii COVID-19. Mój udział w projekcie polegał przede wszystkim na dostosowaniu narzędzia TROS-KA1, opracowaniu materiału teoretycznego i nowych konspektów zajęć dostosowanych do potrzeb uczniów z uszkodzeniem słuchu oraz afazją. W wyniku projektu powstał zestaw uniwersalnych narzędzi diagnostycznych wchodzących w skład zestawu narzędzi TROS-KA dla uczniów w wieku od 9 do 13 lat – obszar emocjonalno-społeczny, w tym dla uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym oraz 2 monografie metodyczne (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 81, 82).

Od grudnia 2019 do września 2020 roku byłam członkiem międzynarodowej grupy specjalistów Consumer and Professional Advocacy Committee (CAPAC). Zostałam zaproszona przez Hollace Goodman ze Stowarzyszenia Niesłyszących w USA (Hearing Loss Association of America) na spotkanie (6.12.2019) w Genewie międzynarodowego zespołu. Jego zadaniem było zbadanie wdrożenia standardów opieki w zakresie implantów ślimakowych dla dorosłych, w tym odniesienie się do Międzynarodowego Konsensusu Audiologów z 2019 roku w Delphi. W spotkaniu brało udział 25 osób z Europy i Stanów Zjednoczonych, zaproszonych imiennie lekarzy audiologów, surdopedagogów, pacjentów z implantem ślimakowym. Na spotkaniu zostały zapoczątkowane prace, które były kontynuowane w trakcie współpracy *on-line* przez kolejnych 9 miesięcy. Zebraliśmy dane dotyczące otrzymywanego wsparcia przez osoby z uszkodzeniem słuchu. Oszacowaliśmy obszary potrzeb na temat międzynarodowego i krajowego rzecznictwa, zwłaszcza: potrzeb międzynarodowych i lokalnych organizacji, użytkowników implantów ślimakowych, rzecznicych dla osób niesłyszących i słabosłyszących, stowarzyszeń zawodowych

terapeutów słuchu i mowy. Zakreśliliśmy strategie rozpowszechniania konsensusu dotyczącego implantów ślimakowych dla dorosłych z Delphi. W ramach projektu współpracowałam przede wszystkim z dr Sue Archebold nad opracowaniem danych z Polski oraz Słowacji (poprzez współpracę ze Stowarzyszeniem Logopedów Klinicznych) i Ukrainy (poprzez współpracę ze Stowarzyszeniem Słyszę z implantem z Winnogradu oraz EURO-CIU Ukraina z Kijowa). Po zakończeniu prac zdecydowaliśmy o założeniu Międzynarodowego Stowarzyszenia Cochlear Implant Cochlear Implant International Community of Action – CIICA (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 181, 196).

W latach 2019–2021 byłam członkiem zespołu projektowego, który działał pod kierunkiem dr hab. Agnieszki Olechowskiej, prof. APS w Instytucie Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Projekt dotyczył akredytacji zagranicznej kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna i był finansowany przez MEiN z programu operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w ramach działania 3.3 Umiejdzynarodowienie Polskiego Szkolnictwa Wyższego. W wyniku działań podjętych przez zespół kierunek zyskał, przyznany przez Fundację Ashoka – Innowatorzy dla Dobra Publicznego, międzynarodowy certyfikat Journey to Changemaker Certificate (J2CCC). Stanowi on gwarancję jakości edukacji i badań oraz potwierdzenie wnoszenia znaczącego wkładu w życie społeczne (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 212).

Pobyty naukowe, badawcze i dydaktyczne w Polsce i za granicą

W celu zdobywania i pogłębiania doświadczenia naukowo-dydaktycznego po uzyskaniu stopnia doktora odbyłam 7 staży, w tym 4 za granicą i 3 w Polsce (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 184–190). W czasie pobytów naukowych gromadziłam materiały do badań własnych oraz miałam okazję wymienić wiedzę i doświadczenia z osobami zajmującymi się podobnym obszarem dociekań. Podczas zebrań zespołów kierowanych przez opiekunów staży miałam możliwość przedyskutowania założeń i koncepcji badawczych zarówno przygotowywanych wówczas artykułów, jak i rozprawy habilitacyjnej. W trakcie staży nawiązałam liczne kontakty naukowe, prowadziłam wykłady dla studentów i badania naukowe, których pokłosiem są współautorskie artykuły opublikowane w punktowanych czasopismach z ówczesnej listy MNiSW. Ponadto podczas wizyt w Finlandii, Szwajcarii, Słowacji, Portugalii i USA miałam okazję zapoznać się z metodami badawczymi oraz rozwiązaniami metodycznym stosowanymi w placówkach uniwersyteckich i edukacyjnych,

w tym poznać metody pracy zarówno ze studentami, jak i dziećmi z zaburzeniami językowymi. Wyjazdy pozwoliły mi też na porównanie systemu kształcenia surdopedagogów i studentów z US na różnych uczelniach europejskich. Owocem wspomnianych staży jest trwająca do dziś współpraca naukowa obejmująca m.in.: wyjazdy na konferencje naukowe, publikacje, wykłady gościnne, projekty badawcze.

Podstawą mojego holistycznego podejścia do terapii dzieci z uszkodzeniem słuchu były m.in. kilkukrotne pobyty w latach 2001–2003, przed uzyskaniem stopnia doktora, w Szpitalu Uniwersyteckim w Marburgu (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 183). Miałam tam okazję poznać nowatorskie rozwiązania opieki nad dziećmi przewlekle chorymi, działalność specjalnych placówek edukacyjnych i terapeutycznych oraz pracę wolontariuszy wspierających rodziców reprezentujących stowarzyszenia pozarządowe.

W maju 2010 roku zostałam zaproszona na tygodniowy staż naukowo-metodyczny w Uniwersytecie Jyväskylä na Wydziale Matematyki i Statystyki w Finlandii pod opieką prof. Lauri Kahanpy. Głównym celem stażu była wymiana doświadczeń dotyczących wczesnego nauczania matematyki dzieci ze szczególnym uwzględnieniem modyfikacji metod do potrzeb dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (przede wszystkim z uszkodzeniem słuchu). W ramach stażu zapoznałam się z metodami pracy w fińskich placówkach edukacyjnych: przedszkolu i szkole specjalnej dla dzieci z uszkodzeniem słuchu. Po raz pierwszy widziałam praktyczny wymiar inkluzji społecznej. Stało się to dla mnie źródłem inspiracji i znalazło odzwierciedlenie zarówno w moim podejściu do terapii dzieci z US, jak i w przyjętych przeze mnie założeniach badań własnych zaprezentowanych w przedłożonej do oceny monografii (Bieńkowska, 2022).

W czerwcu 2017 roku odbyłam staż naukowo-badawczy w Centrum Logopedycznym Instytutu Polonistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego pod opieką dr hab. Marzeny Stępień, prof. UW. Głównym celem stażu było przygotowanie projektu wspólnych badań dotyczących programowania języka u dzieci z zaburzeniami rozwoju mowy. Efektem prowadzonych działań (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 185) były wymiana wiedzy i umiejętności oraz współautorska publikacja (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 57).

W roku akademickim 2017/2018 odbyłam 4-miesięczny staż naukowy pod opieką dr hab. Anny Zwierzchowskiej, prof. AWF w Katedrze Teorii i Metodyki Wychowania Fizycznego, w Zakładzie Specjalnej Edukacji Fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki w Katowicach. Celem stażu było poszerzenie wiedzy o metodach i formach stosowanych w praktyce badawczej w grupie osób z US oraz wymiana myśli naukowej w zakresie opracowania zintegrowanej diagnozy terapii dzieci z US, uwzględniającej zakres

koordynacyjnych zdolności motorycznych oraz narządu równowagi (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 186). W roku 2015 nawiązałam współpracę z dr Edytą Tomińską-Conte z grupy badawczej Tales z Uniwersytetu w Genewie i Wyższej Szkoły Pedagogiki w Lozannie, co zostało potwierdzone umową z Akademią Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie i zaowocowało w kolejnych latach obustronną wymianą nauczycieli akademickich w ramach programu SEMP. W maju 2017 roku w Genewie przeprowadziłam otwarte wykłady dla środowiska akademickiego na temat wczesnej interwencji w Polsce (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 105, 106). Ponadto odbyłam profesjonalne spotkanie z nauczycielami akademickimi Instytutu Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Genewie. W grudniu tego samego roku na zaproszenie dr Tomińskiej-Conte wyjechałam na tygodniowy staż dydaktyczny w Wyższej Szkole Pedagogicznej (HEP – Haute école pédagogique du canton de Vaud) w Lozannie. Wygłosiłam wykłady (10 g.) dla studentów podyplomowych studiów z zakresu surdopedagogiki i dla studentów I roku studiów magisterskich na tematy związane z nabywaniem mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu, z akcentem na diagnozę, terapię i edukację (np. Załącznik 4 do Wniosku, poz. 107). Z pracownikami Wydziału Pedagogiki Specjalnej wymienialiśmy ponadto doświadczenia na temat procesów nabywania języka w wielojęzycznych i wielokulturowych społecznościach. Inspiracją do pedagogicznych poszukiwań badawczych stały się doświadczenia, które wymagały częstego zamieniania kodów (języki francuski, angielski, włoski, polski), zaobserwowane podczas zachowań komunikacyjnych uczniów w klasach wielojęzycznych i udziału w dyskusjach z innymi badaczami. W czasie mojego pobytu w Lozannie staż naukowy na Uniwersytecie w Genewie odbywała dr hab. Anna Zwierzchowska z AWF w Katowicach. Wspólnie odbyliśmy 14 grudnia 2018 roku, pod opieką dr Angeliki Perez-Formos i prof. Jeana-Philippe Guyota, inspirującą wizytę hospitacyjną w Centrum Implantologii przy Szpitalu Uniwersyteckim w Genewie. Miałyśmy okazję uczestniczyć w seminarium na temat oceny zmysłu równowagi u osób z uszkodzeniem słuchu oraz wymienić doświadczenia z zespołem. Wspólnie dyskutowaliśmy na temat terapii i rehabilitacji mowy dzieci po implantacji oraz testów westybularnych przed implantacją ślimakową i po niej. Zaowocowało to dalszym poszerzaniem sposobu myślenia o holistycznej terapii dzieci z uszkodzeniem słuchu i modyfikacją zakresu badań własnych prowadzonych w ramach stażu w Katowicach (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 188). Rozwinięta w tym czasie współpraca naukowa przełożyła się na współautorskie publikacje (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 60, 69, 99).

Poszukiwania badawcze czynników, które mogą mieć wpływ na wielowymiarowy proces nabywania mowy przez dzieci z uszkodzeniem słuchu, skierowały moją uwagę na

poszukiwania analogii w grupie dzieci dwujęzycznych. W 2018 roku wyjechałam do USA, gdzie w szkołach polonijnych badałam, jaki jest stan mowy dzieci dwujęzycznych w perspektywie logopedycznej – ze szczególnym zwróceniem uwagi na percepcję słuchową i słuch fonemowy (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 189).

W 2016 roku, na zaproszenie Fundacji Galaudete, uczestniczyłam jako członek zespołu w projekcie „Współpraca między środowiskiem kształcenia i szkolenia a środowiskiem pracy – wpływ na przyszłość *General Jobless*” finansowanym z programu operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. W dniach 29.04–5.05.2016 odbyłam wizytę stażową w Lizbonie, gdzie uczestniczyłam w spotkaniach studyjnych m.in. w Szkole Techniki Projektowania i Komunikacji, Ministerstwie Edukacji, Uniwersytecie w Lizbonie (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 193).

Kontynuacją rozpoczętej w projekcie TROS-KA współpracy było podjęcie od 12 października 2022 roku stażu naukowego w Instytucie Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II w Lublinie. Opiekunem stażu trwającego do kwietnia 2023 roku jest dr hab. Ewa Domagała-Zyśk, prof. KUL. Celem stażu jest współpraca przy sprawdzeniu możliwości wykorzystania Systemu Zachowań Adaptacyjnych ABAS-3 do oceny uczniów z uszkodzeniem słuchu (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 190).

Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

Informacja o osiągnięciach dydaktycznych

Wykłady akademickie

Pracę naukową łączę z działalnością dydaktyczną, którą realizuję jako wykładowca akademicki zatrudniony na etat i umowy zlecenia. Opracowałam programy oraz sylabusy zajęć dydaktycznych w formie wykładów, ćwiczeń i warsztatów:

- od 2007 roku na studiach podyplomowych z zakresu logopedii, surdologopedii, neurologopedii (UR, UG, UAM, UW) prowadziłam przedmioty z obszaru: wczesnej interwencji logopedycznej, audiologii, terapii surdologopedycznej – w szczególności wychowania słuchowo-werbalnego, afazji i metod pracy logopedycznej;
- od 2016 roku realizowałam w APS, ze względu posiadaną wiedzę teoretyczną i bogate doświadczenie praktyczne związane z pracą z pacjentami z zaburzeniami mowy, szerokie

tematycznie spektrum zajęć akademickich dla studentów logopedii i surdopedagogiki. Były to: alternatywne i wspomagające formy komunikacji (AAC), diagnoza i terapia logopedyczna osób z dyszartrią, diagnoza i terapia logopedyczna osób z NMPK, diagnoza i terapia logopedyczna osób z wadą słuchu, gramatyka opisowa języka polskiego, metodologia badań logopedycznych, metody badań logopedycznych, nauka o języku, podstawy neurologopedii – dyszartria, podstawy neurologopedii – NMPK, psychogenne zaburzenia mowy, wczesna interwencja logopedyczna. Prowadzone przeze mnie w APS zajęcia zostały wysoko ocenione przez studentów w ankietach ewaluacyjnych.

Pełnienie roli promotora pomocniczego doktoratu

Agata Marzena Krużyńska – Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach, Wydział Wychowania Fizycznego, Katedra Wychowania Fizycznego i Adaptowanej Aktywności Fizycznej. Okres sprawowania opieki 2015–2017, tytuł rozprawy doktorskiej *Stabilność posturalna młodzieży z implantem ślimakowym lub aparatem słuchowym*. Promotor dr hab. Anna Zwierzchowska, prof. AWF w Katowicach. Praca uzyskała pozytywne recenzje i zakończyła się nadaniem stopnia doktora (6.12.2017).

Opieka naukowa nad pracami dyplomowymi

Byłam promotorem: 10 prac magisterskich (APS), 10 prac licencjackich (APS) oraz ok. 150 prac dyplomowych na studiach podyplomowych z zakresu logopedii (UR, „Wszechnica”) i 30 z zakresu neurologopedii (UR).

Opiekun praktyk

Byłam bezpośrednim i uczelnianym opiekunem praktyk specjalistycznych na studiach podyplomowych z zakresu logopedii (ok. 80 osób po 120 g., „Wszechnica”). Studenci odbywali praktyki, obserwując prowadzone przeze mnie zajęcia, a następnie prowadząc je pod moim kierunkiem w Stowarzyszeniu Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Wadą Słuchu w Krośnie. Od 2016 roku odpowiadałam z ramienia APS za realizację praktyk na studiach dziennych i zaocznych. Były to: praktyka pedagogiczna asystencka w gabinetach logopedycznych w przedszkolach z oddziałami integracyjnymi (20 g.), praktyka

pedagogiczna specjalistyczna w gabinetach logopedycznych w placówkach kształcenia specjalnego oraz poradniach specjalistycznych (40 g.).

Informacja o osiągnięciach organizacyjnych

Organizacja konferencji

Jednym z aspektów mojej działalności naukowej było zaangażowanie się w organizację 37 konferencji, seminariów i warsztatów (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 156–177, 218–234). Wśród nich były cykliczne ogólnopolskie konferencje naukowe organizowane podczas Rzeszowskich Sesji Logopedycznych i Sekcji Logopedycznych Towarzystwa Kultury Języka. W ramach wspierania rozwoju młodych naukowców oraz doskonalenia umiejętności początkujących logopedów byłam pomysłodawczynią i jedną z trzech współorganizatorek 5 konferencji z cyklu „Studia przypadków neurologopedycznych” oraz Ogólnopolskiego Forum Logopedów i Forum Logopedów w Krośnie.

Programy studiów

Kompetencje nabyte w czasie studiów oraz pracy z pacjentami z zaburzeniami z zakresu mowy spożytkowałam m.in. jako członek zespołów tworzących programy studiów:

- Podyplomowych Studiów z Neurologopedii na Uniwersytecie Rzeszowskim – dotychczas zrealizowano 6 edycji (2016–2022);
- kierunku logopedia I i II stopnia w APS – studia są realizowane od roku akademickiego 2021/2022 i jako jedyne w Polsce są powiązane z pedagogiką.

Organizacja Ośrodka – Diagnostyki Leczenia i Rehabilitacji Osób z Uszkodzeniem Słuchu

W 1999 roku po ukończeniu studiów magisterskich rozpoczęłam pracę jako surdologopeda w Wojewódzkim Szpitalu Podkarpackim im. Jana Pawła II w Krośnie. We współpracy z dr. Piotrem Jurczakiem – lekarzem audiologiem – organizowałam nową placówkę – Centrum Diagnostyki, Leczenia i Rehabilitacji Zaburzeń Słuchu, Głosu i Mowy. W tym czasie pierwsze dzieci z uszkodzeniem słuchu zaczęły uczęszczać do szkół powszechnych w województwie podkarpackim. Odpowiadałam za terapię dzieci z uszkodzeniem słuchu, współpracę z audioprotetykami i inżynierami klinicznymi, szkolenie

rodziców, kontakty z nauczycielami szkół powszechnych, do których uczęszczali nasi podopieczni, szkolenie surdopedagogów i logopedów pracujących w terenie. Doświadczenia płynące z moich pobytów studyjnych w Marburgu (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 183) skłoniły mnie do mocnego osadzenia działalności ośrodka we współpracy z rodzicami, co zaowocowało reaktywowaniem Stowarzyszeniem Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Wadą Słuchu w Krośnie. Spójne działania stworzyły mocne zaplecze finansowe, organizacyjne i merytoryczne do prowadzonych badań własnych. Wyrazem tego była m.in. pomoc w organizacji badań naukowych oraz pobytów stażowych i hospitacyjnych innych naukowców z Polski, Słowacji i Stanów Zjednoczonych. Wspominałam o tym w jednym ze swoich artykułów (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 24).

Informacja o osiągnięciach popularyzujących naukę

Od początku pracy zawodowej jestem związana jako wolontariusz ze Stowarzyszeniem Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Wadą Słuchu w Krośnie (zwanego dalej Stowarzyszeniem). Przez 13 lat byłam prezesem ds. merytorycznych, obecnie współpracuję z Zarządem jako członek Rady Nadzorczej. Do najważniejszych swoich działań zaliczam współorganizację (zarówno merytoryczną – odpowiedzialność za organizację i plan terapii, jak i związaną z pozyskiwaniem funduszy) i kierowanie 25 turnusami rehabilitacyjnymi dla dzieci z uszkodzeniem słuchu oraz ich rodzin. Podejmowane działania pozwalały mi na dostęp do zmieniających się grup badawczych dzieci z US w różnym wieku z całej Polski i ich rodziców. Zabierałam ze sobą studentów (w tym APS) na wolontariackie, turnusowe praktyki wakacyjne, podczas których dzieliłam się z nimi wiedzą i doświadczeniami. Pozostałe działania podejmowane pod auspicjami Stowarzyszenia były nastawione na popularyzowanie wiedzy poprzez wystąpienia radiowe i na webinarium, organizację konferencji, szkoleń, rad pedagogicznych w szkołach, do których uczęszczają podopieczni Stowarzyszenia oraz pozyskiwanie funduszy na prowadzenie terapii, zakup pomocy terapeutycznych (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 83–84, 87, 116, 118, 121, 125, 142, 156, 159, 162, 206, 240).

Istotą podejmowanej przeze mnie w Stowarzyszeniu działalności była ścisła współpraca z rodzicami dzieci z uszkodzeniem słuchu. Przyczyniało się to nie tylko do efektów terapeutycznych, lecz także było stabilnym zapleczem podejmowanych własnych badań naukowych z zakresu pedagogiki. Ponadto szerokie kontakty w środowisku osób pracujących z dziećmi z uszkodzeniem słuchu i ich rodzinami, a także zaplecze organizacyjne

Stowarzyszenia oraz Centrum w Krośnie pozwoliły mi na podejmowanie współpracy z innymi naukowcami i praktykami.

We współpracy ze Stowarzyszeniem w latach 2006–2017 równolegle pracowałam w programie „Dźwięki Marzeń” w rolach:

- koordynatora regionalnego – byłam odpowiedzialna za program rehabilitacji domowej i bank aparatów słuchowych (BAS) na terenie województwa podkarpackiego, w tym m.in. kwalifikację dzieci i rehabilitantów, jakość prowadzonej terapii oraz kontakty z biurem programu „Dźwięki Marzeń” Fundacji Orange, w skrócie BP (2006–2017);
- terapeuty – pracowałam z dziećmi i ich rodzinami w domach podopiecznych programu „Dźwięki Marzeń” (2006–2011);
- konsultanta merytorycznego – byłam odpowiedzialna m.in. za ocenę zeszytów rehabilitacji domowej programu „Dźwięki Marzeń” (ZRD) terapeutów z całej Polski (2007–2015) oraz ewaluację programu „Dźwięki Marzeń” (2011–2017).

Działania te stały się zapleczem badań własnych opisanych w przedłożonej do oceny monografii (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 1).

W Stowarzyszeniu byłam współautorem i współrealizatorem 3 projektów realizowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach współpracy transgranicznej Interreg Polska–Słowacja za pośrednictwem Euroregionu Karpackiego we współpracy ze Stowarzyszeniem Logosłuch z Preszowa. Doświadczenia płynące z uczestnictwa w tych eksperymentach pedagogicznych stały się dla mnie źródłem inspiracji do powstania materiałów metodycznych do terapii dzieci z US oraz poszerzenia refleksji naukowej zawartej w przedłożonej do oceny monografii (Załącznik 4 do Wniosku, poz 1, 78–80). W roku akademickim 2018/2019 i 2020/2021 we współpracy ze Stowarzyszeniem zorganizowałam 2 tygodniowe turnusy dla dzieci z US do Warszawy, zrealizowałam i koordynowałam ze studentami innowację dydaktyczną. Studenci APS realizowali ćwiczenia i warsztaty w ramach prowadzonego przeze mnie przedmiotu diagnoza i terapia logopedyczna osób z wadą słuchu w bezpośrednim kontakcie z podopiecznymi Stowarzyszenia (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 206).

Ponadto w czasie swojej działalności zawodowej angażowałam się w działania popularyzujące naukę poprzez m.in. opracowywanie i wdrażanie narzędzi badawczych, spotkania z pacjentami, szkolenia nauczycieli, publikowanie artykułów w czasopismach popularnonaukowych, wystąpienia w audycjach radiowych, których celem było upowszechnianie wiedzy na temat wpływu uszkodzenia słuchu na rozwój mowy (Załącznik 4

do Wniosku, poz. 240–242). Jednym z moich osiągnięć popularyzujących naukę jest wydana nakładem PZWL monografia *Jak dzieci uczą się mówić* (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 77).

Inne informacje dotyczące kariery zawodowej

Członkowsko w zespołach działających w APS w Warszawie

W okresie zatrudnienia na stanowisku adiunkta w APS byłam członkiem: Komisji Rekrutacyjnej na studia z zakresu logopedii (2018), Rady Dyscypliny Pedagogika (2019–2022), Zespołu ds. Kształcenia Zdalnego Instytutu Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji (2020), Komisji ds. Badań Naukowych i Działalności Artystycznej (2020–2021).

Uzyskane nagrody i wyróżnienia

Moja praca została uhonorowana: statuetką „Przyjaciel Dźwięków Marzeń” (2010), nagrodą Rektora APS (2018, 2019).

Inne

W czasie swojej pracy zawodowej brałam udział w licznych konferencjach, kursach i szkoleniach (Załącznik 4 do Wniosku, poz. 218–259), które miały wpływ na dojrzewanie myśli naukowej prezentowanej w przedłożonym do oceny dorobku naukowym (Załącznik 4 do Wniosku).

.....
Katarzyna Ita Bieńkowska
(podpis wnioskodawcy)